

AVRUPA'DA AŞIRI SAĞIN YÜKSELİŞİ VE İSLAMOFOBİ

Bursa Uludađ Üniversitesi

İ.İ.B.F

Uluslararası İliŐkiler

Zeynep Öztürk

021960516

DANIŐMAN

Prof. Dr. Tayyar ARI

Özet

Bu çalışmada aşırı sağ ve İslamofobinin Avrupa Birliği'ndeki gelişimi incelenmiştir. Ele alınan ülkeler aşırı sağ deyince ilk akla gelen ülkeler olarak belirlenmiştir. Genelde kamuoyunda aşırı sağ ve İslamofobi'nin en çok yankı bulduğu ülkeler Batı Avrupa ülkeleri olagelmıştır. Bizim incelediğimiz ülkeler; Fransa, İtalya, Almanya, İngiltere, İspanya ve Portekiz'dir. Bu ülkelerde aşırı sağ partiler kayda değer bir varlık göstermektedir. Bu ülkeler incelenirken ayrıca tarihsel olarak Faşizm geçmişine sahip olmaları da göz önünde bulundurulmuştur. Bütün aşırı sağ partilerden ziyade, siyasete etki eden ve seçimlerde belli bir oy oranına erişmiş büyük partiler ele anılmış, küçük partiler çalışma dışında tutulmuştur. Çalışmamız iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde aşırı sağ ele alınmış ve aşırı sağ faşizminin tarihçesi, aşırı sağcıların ideolojik özellikleri ve politikaları, aşırı sağın yükselişi ve yükselişin sebeplerinin neler olduğu incelenmiştir. İkinci ana başlık İslamofobiye ayrılmış olup, burada da İslamofobinin tarihsel ve ideolojik açıdan gelişimi, İslamofobiklerin özellikleri ve son olarak da İslamofobinin Avrupa'da yükselişi ve bunun sebepleri, istatistiksel verilerden yararlanılarak ele alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Aşırı Sağ, İslamofobi, Avrupa Birliği, Faşizm, Avro septisizm

Abstract

In this study, the development of the far right and Islamophobia in the European Union was examined. The countries discussed have been identified as the first countries that come to mind when it comes to the extreme right. In general, the countries where the extreme right and Islamophobia resonated the most in public opinion were Western European countries. The countries we examined are; France, Italy, Germany, England, Spain and Portugal. Far-right parties have a significant presence in these countries. When examining these countries, it was also taken into consideration that they had a history of fascism. Rather than all far-right parties, the major parties that influence politics and have reached a certain percentage of votes in the elections are mentioned, and small parties are excluded from the study. Our study consists of two main parts. In the first part, the extreme right is discussed and the history of far-right fascism, the ideological characteristics and policies of the extreme right, the rise of the extreme right and the reasons for its rise are examined. The second main topic is devoted to Islamophobia, where the historical and ideological development of Islamophobia, the

characteristics of Islamophobics, and finally the rise of Islamophobia in Europe and its causes are discussed by using statistical data.

Keywords: Far-Right, Islamophobia, European Union, Fascism, Euroscepticism

Giriş

Çalışmamızda ele alınan konu Avrupa'da aşırı sağ ve İslamofobinin gelişimidir. Bu çalışmada ele alınan sorular aşırı sağın yükselişinin ne durumda olduğu, gerçekten bir yükselişin olup olmadığı, varsa eğer ne boyutlarda olduğu ve hangi ülkede ne kadar yükselişte olduğudur. İslamofobi cephesinde ise yine aynı sorulara cevap aranmıştır. İslamofobinin Avrupa'da ne kadar yükselişte olduğu, bu yükselişin hangi boyutlarda olduğu ve son yıllarda DEAŞ başta olmak üzere Radikal İslamcı terörün yükselişte olmasının İslam karşıtı görüşleri nasıl etkilediği irdelenmiştir. Aşırı sağ ve İslamofobinin yükselişi incelenirken aşırı sağ partilerin son üç genel seçimdeki oy oranları karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Özellikle son yıllardaki pandemi süreci ve arkasından gelen Rusya-Ukrayna savaşı, enerji krizi, cip krizi, ve özellikle 2011 yılında başlayan Arap Baharı ve sonrasında ortaya çıkan karmaşa sonucu oluşan mülteci akını gibi Avrupa'yı olumsuz yönde etkileyen küresel krizlere bağlı gelişen popülist söylemin oy oranları göz önünde tutularak gelişimi incelenmiştir. İslamofobi'nin yükselişi incelenirken de son on yılda Avrupa'da işlenen cihatçı terör suçları ve son zaman diliminde özellikle İslam ve Müslümanları hedef alan nefret suçlarının oranları karşılaştırılmıştır.

Son yıllarda İngiltere'nin AB'den ayrılmasıyla birlikte Birlikteki liberalizm azalmış ve popülist söylem artış göstermiştir. Brexit olarak da bilinen İngiltere'nin AB'den ayrılması sonrasında Avrupa Şüpheliği meydana gelmiş ve aşırı sağ partilerin temel savlarından biri haline gelmiştir. Ülkeler AB'nin üyelerin ulusal politikalarını engellediği yönünde bir düşünceye kapılmışlardır. Bununla birlikte çeşitli ekonomik-siyasi krizlerle geçen 2010'lu yıllar halkları popülist partilere yönlendirdiği düşünülmektedir. Bir diğer görüşe göre ise Avrupa'da yaşanan terör saldırıları ve sonuçlarının aşırı sağ partilerin söylemlerine yansıdığı ve bu söylemlerden etkilenen halkların İslam nefretine yöneldiği düşünülmektedir. Bu çalışmada haberler, bu konuda yazılmış akademik yayınlar ve istatistiksel verilerden yararlanılmıştır.

1. Aşırı Sağ'ın Tanımı ve Tarihsel Gelişimi

Aşırı sağ, “Ekstrem sağ”, Radikal sağ”, “Popülist sağ” veya “Yeni sağ”; sağcılığın en uç türevidir. İdeolojik özelliklerinde bakacak olursak; ulusal hiyerarşiyi destekler ve toplumdaki bazı etnik, dini veya ırki kesimleri ontolojik olarak üstün olduğunu savunurken bunun dışında kalanların ise aşağı olduğunu savunur. Belirli kişi, grup veya zümrenin üstün niteliklere sahip olduğunu savunurken “aşağı” görülen ırklara karşı göç karşıtlığı, sosyo-kültürel baskı, ayrımcılık ve bu grupları küçük düşürecek veya itibarsızlaştıracak birtakım tavır ve politikalar sergilerler. Bununla beraber küreselleşme karşıtı tutucu politikalar dikkat çeker.

1

Aşırı sağ partiler aynı zamanda popülist partilerdir. Tepkisel ve fevri tutumları, kültürel çeşitliliğe karşı çıkmaları ve homojen ulus- devlet yapılanmasını savunmalarıyla dikkat çekerler. Bu partilerin bu fikir ve söylemleri, Avrupa'nın temel ilkeleri olan demokrasi, insan hakları, hukuk devleti ve eşitlik gibi değerlere gölge düşürmektedir. Avrupa'da aşırı sağcı partiler toplumda hizipleşme ve kutuplaşmayı derinleştirmektedir. Aşırı sağın en önemli özelliklerinden biri de popülizmdir. Popülist söylemlere örnekler; yabancı düşmanlığı, göç karşıtlığı, çok kültürlü- çok dinli yapıya karşı gelmek, yerliliğin üstünlüğüne inanmak, Avrosentrik milliyetçilik, demagoji yapmak gibi eylemlerdir.²

Aşırı sağ, özellikle 1. Dünya Savaşı sonrasındaki iki savaş arası dönemde dikkat çekmeye başlamıştır. Avrupa'da Faşizm, Nazizm gibi siyasal akımların ortaya çıkması ile aşırı sağın eli kuvvetlenmiştir. Bu radikal akımların ortaya çıkışının en büyük sebepleri, Dünya Savaşı'nın getirdiği yıkım, bunun sonucunda toplumda kamplaşma ve kutuplaşmanın artması, Rusya'daki Bolşevik Devrimi'nin yarattığı ideolojik akımların sanayicileri ve toprak sahiplerini tedirgin etmesi ve buna karşılık Avrupa'daki hükümetlerin aldığı tedbirleri yeterli bulmamaları, bunun sonucunda da fanatik radikal grupları desteklemeleridir.³

İtalya, İrkçı/Faşist ideolojinin vücuda geldiği ülkelerin başında gelen bir ülkedir. Savaştan çıkıldıktan sonra, savaş sırasında taraf değiştirmiş olan İtalya, müttefiklere tepkilidir.

1. Dünya Savaşı'nın yarattığı yıkımın ve verilen kayıpların da etkisiyle İtalyan hükümeti zayıflamış ve 1919'da kurulan Faşist Parti lideri Benito Mussolini, etkisini artırmıştır. 1922 yılının ağustos ayında ülkedeki işçilerin genel greve gitmesinin üzerine Faşist Parti'nin “Kara

¹ Özcan Hidir, “AVRUPA'DA 'AŞIRI SAĞ'IN DİNİ-İDEOLOJİK VE TARİHİ TEMELLERİ-KÖKENLERİ”, *Muhafazakar Düşünce Dergisi* 14, sy 53 (2018): 17.

² Hidir, 19.

³ Barış Özdal ve R. Kutay Karaca, *Diplomasi Tarihi- 2*, 1. basım (Bursa: Dora Yayınları, 2019), 109.

Gömlükçüler” örgütü Roma üzerine yürüyerek bir darbe yapmış ve böylece ülkede Faşist idare kurulmuştur. ⁴

İki savaş arası dönemde faşist idarenin iktidara geldiği bir diğer önemli ülke de Almanya’dır. Bu iktidar değişikliğinde önemli olan bazı faktörler vardır. Bunlardan bir tanesi 1. Dünya Savaşının bitiminde Almanya’nın imzalamak zorunda kaldığı Versailles Barış Antlaşmasının ağır hükümler içermesi ve buna karşı duyulan tepkidir. Bununla beraber mevcut hükümetin başarısız ve pasif politikaları, ekonominin bozulması, işsizlik sorunu da iç huzursuzluğu artırmıştır. ⁵

Böyle bir ortamda Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi (NSDAP) veya daha bilinen adıyla Nazi Partisi popülerite kazanmıştır. Nazi Partisi 1919’da Münih’te kurulan Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi’ne dayanır. Bu partinin adı 1920’de NSDAP olarak değiştirilmiştir. 1920-24 arasındaki buhranlı dönemlerde gücünü artırmıştır. ⁶ Mevcut Alman hükümetine karşı iki darbe girişiminde bulunmuş fakat darbe girişimleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Darbe girişimlerinin müteakip parti bir süreliğine kapatıldıysa da yeniden faaliyete geçmeyi başardı ve parti başkanı Adolf Hitler, iktidara darbe yerine seçilerek ulaşmayı hedef olarak belirledi. Bunun üzerine, Münih’te bulunan Hofbrauhaus isimli meyhanede düzenlenen kongrede Nazi Partisi’nin temel ilkeleri belirlenmiştir. Bunların bazıları şu şekildedir:

- Versailles’ın ilgası.
- Bütün Almanların Büyük Almanya içinde birleştirilmesi.
- Sömürgelerin yeniden ele geçirilmesi.
- Yahudilerin Yabancılar Yasası’na tabi olmaları.
- Bir halk ordusu kurulması
- Paralı askerliğin kaldırılması
- Çalışanlarını asla Yahudi olmadığı bir basın kurulması vb. ⁷

İngiltere’de ise aşırı sağ ve faşizm ilk olarak 1929 Büyük Buhranı sonrası ortaya çıkmaya başlamıştır. Hareketin öncüsü Sir Oswald Mosley, aynı zamanda Britanya Faşistler Birliği’nin de kurucusudur. Bu hareketin ortaya çıkış sebepleri ise daha çok politiktir ve merkezi sağ ve sol partilerin ülkedeki sorunlara çözüm bulamıyor olmaları ve aşırı sağın bir alternatif olarak görülmesidir. ⁸ Mosley, siyasi partilerin tamamen ortadan kaldırılmasını

⁴ Özdal ve Karaca, 110.

⁵ Özdal ve Karaca, 111.

⁶ Özdal ve Karaca, 112.

⁷ Özdal ve Karaca, 113.

⁸ İbid.

savunmuş ve İngiltere’yi eski altın çağlarına döndürmeyi vaat etmiştir. Böylece halkın desteğini almıştır.

İngiltere’de Muhafazakâr Parti’nin söylemleri faşist hareketi gölgelemiştir. Bu sebeple aşırı sağ hareket kitlesellik kazanamamıştır. Faşist hareketin başını, 1. Dünya Savaşı’na katılmış eski askerler ve bazı entelektüeller çekmiştir. İngiltere’de aşırı sağ, Büyük Buhranın etkilediği kesimler arasında tutmuştur. Ancak çoğunlukla bununla sınırlı kalmış, geniş kitleleri etkileyememiştir. Hatta bazen aşırı sağdan yana tavır alan kesimler de kafa karışıklığı ve karasızlık yaşamışlardır. Bu sebeple Mosley etkili bir lider olamamış ve hükümetten gelecek tepkilerden çekindiği için faaliyetlerini gizlilik içerisinde yönetmiştir. Bu da hareketin halk arasında yankı uyandırmasının önüne geçmiştir.

Faşist hareket, her ne kadar geçici bir süre Muhafazakâr Partinin desteğini alsada da bu Mosley’nin fikirlerinin partilere karşı olması nedeniyle uzun soluklu olmamıştır. Kısacası faşizm, İngiltere’de radikal bir hareket olmanın ötesine geçememiştir.⁹

Fransa’da ise faşist hareketin gelişimi kentsel ve kırsal kesimde farklı şekillerde gelişmiştir. Kent hareketinin öncüsü George Valosi, kırsal hareketin öncüsü ise Henry Dorgeres’tir. Kentte Valosi’nin “Faisceau hareketi”, kırsalda ise Dorgeres’in “Köylü Hareketi” ve “Yeşil Gömlekliler” örgütü ön plandadır.

Fransa’da faşizmin ortaya çıkışının sebepleri, diğer Avrupa ülkeleri ile hemen hemen aynıdır. Bunların dışında Rusya’daki Bolşevik Devrimi’nin yarattığı ideolojik rüzgarlar, Fransa’da iktidarda bulunan sol koalisyonun toplumsal hizipleşmeyi derinleştirmesi, Sosyalist-Komünist düşüncelere karşı, statükocuların faşistlerle ittifak kurması da önemli sebepler arasındadır.

Kentsel kökenli faşist harekete kentli aydınların birçoğu destek vermişlerdir. Aşırı sağ, geleneksel sağ ve sola bir alternatif olarak görmüşlerdir. Özellikle Almanya ve İtalya’daki rejimlerin faşistlerce devrilmeleri, Büyük Buhranın kötüleşmesi ve Ekim Devrimi’nin tetiklediği ideolojik dalgalanma ile beraber Sosyalist akımların bir tehlike unsuruna dönüşmesi, Fransa’daki kentlerde faşizmi besleyen önemli sebeplerdendir. Kent faşizmi her ne kadar bir süreliğine statükocuların desteğini sağlasada sonradan toplumda çok yankı uyandıramamış ve zamanla sönümlenmiştir.¹⁰ Burada etkili olan unsurlar ise; sol koalisyonun yarattığı krizin bitmesi, faşistlerin siyasette ve toplum içinde etkili olamamaları, parasal kaynaklarının yetersizliği, karizmatik liderlere sahip olmamaları ve Almanya’daki Nazi hareketine yakınlıkları sebebiyle siyasetten tecrit olmalarıdır.

⁹ Ibid

¹⁰ Özdal ve Karaca, 115.

Kırsaldaki faşist hareket, Dorgeresçi hareket olarak da bilinir. Ne var ki Dorgeres, hiçbir zaman kendisini faşist olarak tanımlamamıştır. Öncülüğünü yaptığı hareketin asıl misyonu ise gerektiğinde şiddet kullanmak da dahil köylülerin kendi kaderlerini belirleme haklarına kavuşmalarını sağlamaktır. 1929 Büyük Buhranı sebebiyle tarım ürünlerin fiyatları ciddi şekilde düşmüş ve bunun sonucunda birçok köylünün gelir düzeyi açlık sınırının altına gerilemiştir. Buna bağlı olarak köyden kente göç aşırı derecede artmış, kente göç eden köylüler kendi kültürel değerlerini kaybetmiş, kentte köylüler ayrımcılığa maruz kalmışlardır.¹¹ Ayrıca, siyasette köylülerin temsil edilmiyor olması, geleneksel sağ ve solun köylülerin sorunlarıyla ilgilenmemesi gibi sorunlar kırsal kesimde aşırı sağın elini güçlendirmesine neden olmuştur.

Dorgeresçi hareket, 1935'te zirveye çıkmıştır. Fransız faşizminin en özgün ve güçlü hareketi olma özelliği taşımaktadır. Dorgeres, Fransa'nın kuzey ve batısında bazı önemli basın-yayın organlarına sahiptir. Kurulan Köylü Savunma Komiteleri ise bir emsal teşkil etmiştir. Silahlı güçler olarak da "Yeşil Gömlekliler" örgütü önemlidir. Hareket, özellikle orta ve alt sınıf köylülerden oluşur. Hem kırsaldaki burjuvaziye hem de komünist tarım işçilerine karşı kurulmuştur. Buna ek olarak Paris merkezli Genel Köylü Savunma Komitesi kurulmuştur. Hareket, 2. Dünya Savaşı öncesinde 500 bin üyeye ulaşmıştır. Kentli faşist hareketin aksine kitleliliğe, mali kaynaklara ve güçlü bir örgütlenmeye sahiptir. Buna mukabil en büyük dezavantajı, kentli grupla iş birliğine gitmemiş olmasıdır.¹²

Dorgeres Hareketi 2. Dünya Savaşı sonrasında etkisini kaybetmeye başlamış ve muhafazakâr partilerin içinde erimiştir. Savaş sonrası merkezi partiler kırsalda bütünleştirici politikalar izlemeye başlayınca Dorgeresçi hareketin önemi azalmıştır.¹³

İspanya'da da parlamenter sistemin zayıf olması, toplumsal bölünmüşlük gibi sorunlar faşizmin gelişmesine zemin hazırlamıştır. İspanyol faşizmi, Almanya ve İtalya'daki faşizm rüzgarlarından ziyade, daha çok iç dinamiklerle ilgilidir. Bunlar; Cumhuriyet'in kurulduğu 1931-1933 yılları arasında iktidarda bulunan merkezi sol ve sosyalist parti koalisyonunun İspanya'yı modernleştirmek ve laikleştirmek için reformlar başlatması üzerinde ruhban sınıfının ve büyük toprak sahiplerinin rahatsız olması ve bunun sonucunda yönetim karşıtı hale gelmeleri, reformların etkileri ile Büyük Bunalımın etkilerinin birleşmesi sonucunda toplumda hizipleşmenin ortaya çıkması, gelenekçi toprak sahipleri ve kırsal kesimdeki anarşistler arasında uzlaşmaya varılamamasıdır.

¹¹ Özdal ve Karaca, 117.

¹² Özdal ve Karaca, 118.

¹³ Özdal ve Karaca, 119.

O dönemde İspanya’da milliyetçilik henüz yaygın bir ideoloji haline gelmiş değildi. Bu sebeple aşırı sağ İspanya’nın genelinden ziyade daha çok Katalan ve Bask toplulukları arasında kendine yer bulabilmişti.¹⁴ İspanya’da faşist hareketin ilk örnekleri 1934 yılında ortaya çıkmıştır. Falanjistler isimli grup bir ulusalcı sendika ve Jose Antonio Primo de Rivera’nın liderliğini yaptığı ulusalcı grubun birleşmesiyle oluşmuştur. Falanjistler, bölge-sınıf ayrımının ortadan kalktığı totaliter ve ulusalcı bir rejim istiyorlardı. Ayrıca parlamenter sistemin toplumsal kutuplaşmaları derinleştirdiğini; Marksizm, Kapitalizm, Sosyalizm ve Liberalizmin insani değerlerden yoksun olduğunu savunmuşlardır. Katolikliği İspanya’nı dokunulmaz değerlerinden biri olarak görseler de din ve devlet işlerinin ayırma yoluna gitmişlerdir. Bu yönleriyle dinci kesimlerden ayrılmışlardır.

Falanjistler, diğer muhafazakâr partileri müttefik değil rakip olarak görmüşlerdir. Kendilerini izole etmeleri nedeniyle de ilk katıldıkları seçimlerde büyük hezimet yaşayarak ancak %1 oy alabilmişlerdir. Bunun en önemli sebepleri ise üyelerinin genellikle henüz lise çağında olan ve oy kullanma yaşına gelmemiş genç insanlardan oluşması, yetişkin destekçilerinin de orta sınıf ve yoksullardan oluşması ve az sayıda olmalarıdır.¹⁵

Falanjistler ilk seçimlerinde başarısız olsalar da sonrasında bir ivme yaşamışlardır. Çünkü seçimlerde sol ittifakın galip gelmesi sağ kesimde bir öfkeye ve tepkiye neden olmuştur. Bunun sonucunda kutuplaşma iyice artmıştır. Anarşist ve Sosyalistler reformlar konusunda itiraz ederken karşıtları da imtiyazlardan ödün vermek istemediler. Falanjistlerin seçimlerde uğradıkları hezimet onların daha da radikalleşmelerine sebep oldu. Katolik partisi ve Muhafazakâr Cumhuriyetçi Parti arasındaki ittifak Katolikleri rahatsız etti ve radikal sağ eğilimlere kaymalarına neden oldu.

Falanjistler, büyük sermaye sahiplerinden mali kaynak temin etmeye başladılar. Milis kuvvetlere sahip olmaları onların popülaritesini artırmış olsa da gelenekçi mülk sahiplerinin desteğini tam anlamıyla sağlayamadılar. Bununla birlikte İspanyol Ordusu’nun General Franco önderliğinde başlattığı darbe girişiminin ardından başlayan iç savaş Falanjistlerin politik imkanlarını geliştirdi. İç savaş esnasında Falanjistler siviller arasında örgütlendiler ancak bu kadar hızlı bir örgütlenme ileride örgütün özerkliğini bozacaktır.¹⁶

İspanya’da milliyetçiliğin yaygın olmayışı ve Katolik monarşi yanlılarının Falanjistlerden daha güçlü olmaları aşırı sağcı Falanjistleri zayıflatmıştır. Diğer yandan hem

¹⁴ Özdal ve Karaca, 120.

¹⁵ Özdal ve Karaca, 121.

¹⁶ Özdal ve Karaca, 122.

kentte hem de kırsalda laikleşmenin az olması faşizmin kiliseden ayrı bir hüviyete sahip olmasını engellemiştir. Karşı ittifak daha güçlü ve örgütlü olagelmıştır.

1936 yılında, Falanjist hareketin lideri Rivera'nın tutuklanıp idam edilmesi hareketi başsız bırakarak zayıflatmıştır. Bununla birlikte iç savaş sırasında Falanjistlerin birçok üyesi de hayatını kaybetmiştir. Sonuç olarak hareket özerkliğini yitirerek tarihe karışmıştır. ¹⁷

Portekiz'de, 1926'da yaşanan bir askeri darbe sonucu otoriter bir yönetim kurulmuş ve 1974'e kadar varlığını sürdürmüştür. Portekiz'de de faşizmin gelişimi diğer Avrupa ülkeleriyle hemen hemen aynıdır. Yukarıda anlatılar temel sebeplerin dışında Portekiz'de işçi sınıfının güçlü olmasının Anti- Komünist statükoculuğu filizlendirmesi ve ordudaki genç subayların vatanseverlik duygularıyla aşırı sağ fikirlere yaklaşmaları da etkili olmuştur. ¹⁸

1928 yılında askeri yönetim Salazar'ı yeni maliye bakanı olarak atadı. Salazar, 1932'de devlet başkanı seçildi. En önemli hedefi ise ılımlı ve otoriter bir rejimi kalıcı hale getirmektir. Kendisi koyu bir Katolik idi. Bu sebeple radikalizme karşı çıktı, asla faşist bir örgüte katılmadı. Salazar'ın "Yeni Rejim" adı altında uyguladığı bu politikalar döneminde ülkede faşist hareketler sezilmeye başlandı.

1931-1932 yılları arasında kurulan Faşist hareketi muhafazakâr otoriter sisteme karşı çıkmıştır. Dinden ziyade milliyetçiliği önemsemişlerdir. 1932'de Portekiz Nasyonal Sendikalistler örgütünü kurmuşlardır. Örgüt lideri Rolao Preto, milliyetçiliğin artık gelenekle ilgisinin kalmadığını savunmuştur. Nasyonal Sendikalistler, "Mavi Gömlekliler" isimli milis güçlerinden teşekkülde. Kendilerini bir parti olarak değil, "hareket" olarak görmüşlerdir. Büyük Bunalımın etkilerinin hat safhaya çıktığı dönemde üye sayıları 25 binlere ulaşmıştır. Militanları ise daha çok Lizbon, Braga ve Bragança şehirlerinde etkili olmuşlardır. Sendikalistler genelde; beyaz yakalılar, öğrenciler, esnaf, küçük girişimciler ve az miktarda çiftçilerden oluşur. ¹⁹

Portekiz'de faşist hareket, Salazar diktatörlüğünün 1934'ten sonra faşist hareket mensuplarını tutuklayıp sürgün etmesi sonrasında dağılmıştır. 10 Eylül 1935 tarihinde Preto liderliğindeki darbe kalkışması orduda destek bulamayarak başarısız olmuştur. Bu başarısız kalkışma sonucunda Nasyonal Sendikalistler tasfiye olmuşlardır. ²⁰

¹⁷ Özdal ve Karaca, 124.

¹⁸ Özdal ve Karaca, 125.

¹⁹ Özdal ve Karaca, 126.

²⁰ Özdal ve Karaca, 127.

1.1. Aşırı Sağcıların Özellikleri ve Politikaları

Avrupa’da aşırı sağ partilerin genel özellikleri; popülizm, Avrupa şüpheciliği, özellikle Müslüman ülkelerden gelen göç karşıtlığı, aşırı milliyetçilik, yabancı düşmanlığı ve İslam karşıtlığıdır. İncelenen ülkeler bağlamında aşırı sağ tanımına giren en etkili partiler Fransa’da Ulusal Birlik Partisi²¹, İngiltere’de Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi (UKIP)²², İtalya’da İtalya’nın Kardeşleri Partisi, Almanya’da Almanya için Alternatif Partisi (AfD)²³, Hollanda’da Özgürlük Partisi (PVV), İspanya’da Vox Partisi²⁴ ve Portekiz’de Chega²⁵ (kelime anlamı yeter) Partisidir. Ayrıca Fransa’da UBP’nin oylarının bir kısmını kendi tarafına çekmeyi başarmış bağımsız aday Eric Zemmour etkili olmaktadır.²⁶

Fransa’da en son seçimlerde aşırı sağ elini oldukça güçlendirmiştir. Buradaki aşırı sağ parti olan Ulusal Birlik Partisi 5 Ekim 1972’de Ulusal Cephe ismiyle kurulmuş, 2018 yılı haziran ayında da Ulusal Birlik Partisi adını almıştır. Kurulduğundan beri de Fransız milliyetçiliğini savunmuştur. İlk zamanlarında Jean Marie Le Pen ile özdeşleşmiş, 2011 yılında Le Pen, parti başkanlığını kızı Marine Le Pen’e devretmiştir. Günümüzde hala bu göreni Marine Le Pen yürütmektedir. İdeolojileri ve söylemleri nasyonalizm, neo-faşizm, Avrupa şüpheciliği ve sağcılıktır. Parti ilk kurulduğunda Avrupa’da etkili olan neo-faşist fikirlere oynamıştır. 1930’larda Fransız Faşistleri tarafından kullanılan sloganları yeniden canlandırmıştır. Bazen de yabancı düşmanlığı ve Anti-Semitizmle suçlanmıştır. Marine Le Pen de her ne kadar babasına oranla biraz daha ılımlı görünse de babasını radikal görüşleriyle özdeşleştirilmektedir. Özellikle İslam ülkelerinden gelen göçlere karşı çıkmış ve bunu Fransa’nın egemenliğine yönelik bir tehdit olarak görmüştür.²⁷

İrkçılık ve aşırıçılık bağlamında adından daha az söz ettiren İngiltere’de ise durum biraz daha farklıdır. İngiltere Parlamentosunu üç parti domine etmektedir. Bunlar Muhafazakâr Parti (Conservative Party), İşçi Partisi (Labour Party) ve Liberal Parti (Liberal Party)’dir. Aşırı sağ

²¹ “National Rally | History, Members, Policies, & Platform | Britannica”, erişim 22 Ekim 2022, <https://www.britannica.com/topic/National-Rally-France>.

²² “UKIP | United Kingdom Independence Party”, erişim 22 Ekim 2022, <https://www.ukip.org/>.

²³ “Almanya’daki siyasi partiler listesi - Vikipedi”, erişim 27 Ekim 2022, https://tr.wikipedia.org/wiki/Almanya%27daki_siyasi_partiler_listesi.

²⁴ “In Spain, Elections Won’t Shield Madrid from Economic and Political Headwinds”, Stratfor, erişim 30 Ekim 2022, <https://worldview.stratfor.com/article/article/spain-elections-wont-shield-madrid-economic-and-political-headwinds>.

²⁵ “Portekiz istikrarsızlık ve düşük katılım riskiyle sandığa gidiyor”, erişim 30 Ekim 2022, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/portekiz-istikrarsizlik-ve-dusuk-katilim-riskiyle-sandiga-gidiyor/2487869>.

²⁶ “Presidential Election: Electoral Movements Supporting Zemmour in France 2021”, Statista, erişim 29 Ekim 2022, <https://www.statista.com/statistics/1276853/electoral-movements-supporting-eric-zemmour-presidential-elections-france/>.

²⁷ “National Rally | History, Members, Policies, & Platform | Britannica”.

parti olan Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi (UKIP) kendine Parlamentoda yer bulamamış olmak ve seçimlerde kayda değer bir başarı sağlayamamakla birlikte Muhafazakâr Parti'nin oy tabanını bir miktar tehdit etmektedir. Ancak Birleşik Krallıktaki tek aşırı sağcı parti olması sebebiyle UKIP'e yer verilmiştir.

UKIP kendisini kültürüyle gurur duyan, ülkenin hizmet personelini ve gazileri her daim destekleyen, politik ortamda başka partilerin söylemeye cesaret edemediği şeyleri söyleyebilen bir parti olarak tanımlamaktadır. Demokrasi mevhumunun ancak ortak milli ve tarihi değerleri paylaşan; aynı dili, hukuk sistemini ve değerleri benimseyen topluluklar arasında anlamlı olacağını savunur. UKIP, AB'ye şiddetle karşı çıkmakla birlikte Brexit'i sonuna kadar desteklemiştir. Ancak NATO ve BM gibi örgütleri savunmaktadır. Temel ideolojilerini; milliyetçilik, milli demokrasi, siyasi demokrasi, ekonomik demokrasi, liberalizm ve gelenekçilik olarak belirlemiştir. Politik demokrasi ile temsilde adaleti öngörür ve Birleşik Krallık parlamentosundaki üç partili yapıya karşı çıkararak çok partililiği savunur. Ekonomik demokrasi ise Birleşik Krallığın Brexit sürecinden sonra Dünya Ticaret Örgütü gibi yapılanmalarda daha etkin olacağını savunur. Liberal ekonomiyi destekler ancak küreselleşmenin ucuz işgücününün sirkülasyonunu sağladığını ve büyük ticaret baronlarına hizmet ettiğini savunur. Uluslar üstü yapılanmaların da bu durumu desteklediğini savunarak bu tarz yapılanmalara karşı çıkar. Milli demokrasi düşüncesiyle “insanların; insanlar için, insanlar tarafından” yönetimini savunur. Her zaman İngiliz kanunlarının önceliğini savunur ve uluslararası antlaşmaların ikinci planda olması gerektiğine inanır.²⁸

İrkçılık- ayrımcılık denince akla gelen ilk ülkelerden biri de Hollanda'dır. Buradaki en önemli ve adından söz ettiren parti Geert Wilders'ın Özgürlük Partisi (PVV)'dir. Wilders, partinin kurucusu ve tek üyesidir. PVV ideolojisini Avrupa şüpheciliği ve göç karşıtlığı üzerinden formüle etmiştir. 11 Eylül saldırıları üzerine ABD'de olduğu gibi Avrupa'da da İslam karşıtlığı artmış ve hoşgörü, çok kültürlülük gibi kavramlar erozyona uğramaya başlamış, Hollanda da bundan nasibini almıştır. Bu durum radikalleşmeyi, militan söylemleri ve liberalleşmeden uzaklaşmayı tetiklemiştir. Hollanda'da aşırı sağın en popüler ismi Geert Wilders'tır. Wilders, 2004 yılında başlayan Türkiye'nin AB'ye üyeliği ile ilgili görüşmelerde sert tutum sergilemiştir.²⁹

²⁸ “UKIP | United Kingdom Independence Party”.

²⁹ Selin Balikoğlu, “AVRUPA'DA RADİKAL SAĞ PARTİLER VE GÖÇ KARŞITLIĞI; GÜVENLİK EKSENİNDE AVUSTURYA ÖZGÜRLÜK PARTİSİ (FPÖ) VE HOLLANDA ÖZGÜRLÜK PARTİSİ (PVV) İNCELEMESİ” (Tekirdağ, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, 2020), <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=9MiDp3x86xrwjpi5-14w-XVPTsBr4AwyErLfABauU2xEIDxnB9w1AQMjZrrcbf8D>.

Parti söylemlerine bakıldığında Hollanda'nın "İslamlaşması" karşısında önlem alınması ve bunun durdurulması önemli noktalardır. Wilders'a göre İslam inancı, "faşist ve çağdışı" bir inanış olmakla beraber başta terörizm olmak üzere suçu teşvik etmektedir. Hz. Muhammed'e hakaretler ederek Kur'an'ı Hitlerin "Kavgam" isimli kitabına benzetmektedir. İslami değerleri tümüyle ve her fırsatta aşağılayan Wilders, bütün aşırı görüşleri kendisinde toplamış, şahsına münhasır bir politikacıdır.³⁰

Almanya aşırı sağcılık ve ırkçılık deyince belki de akla ilk gelen ülkelerin başında gelmektedir. Almanya'da aşırı sağ partilerin yanı sıra, Neo-Naziler ve PEDİGA gibi aşırı örgütler de faaliyet göstermektedir. Geçmişte ve günümüzde de Almanya'da yabancılardan arındırılmış bölgelerin varlığından bahsedilmektedir.³¹

Almanya'da birçok aşırı sağcı parti bulunmakta olup günümüzde en etkin olan parti Almanya İçin Alternatif Partisi (AfD)'dir. Bunun dışında 1969 yılına kadar 7 eyalet parlamentosunda temsil edilmiş olan ve o dönemde Batı Almanya'da kurulan Nationaldemokratische Partei Deutschlands (NPD) bulunmaktadır. NPD, kurulduğu ilk dönemlerde kadrosunda eski Nazileri bulundurmuş ve bu dönemde Katolik-Muhafazakâr, anti komünist ve Nasyonal Sosyalist düşünceleri benimsemiştir. Soğuk Savaş döneminde oldukça kendinden söz ettiren parti, günümüzde artık etkinliğini yitirmiştir.³²

Günümüzde en etkili olan aşırı sağ parti ise Almanya için Alternatif Partisi'dir. Nasyonal Sosyalist düşüncelere ve eğilimlere sahip olmakla birlikte, yine İslam karşıtı bir çizgidedir. Partinin programında İslamiyet'in Almanya'ya ait olmadığı ve Kur'an eğitiminin ülkede yasaklanması gerektiği ve dini cemaatlerin tanınmaması gerektiği ile ilgili ibareler bulunmaktadır.³³2021 seçimleriyle parlamentoda kendisine ye bulan AfD'li bazı milletvekilleri radikal görüşleriyle bilinmektedirler. Bu durum AfD'nin kamuoyundaki imajını olumsuz yönde etkilemektedir. 83 AfD'li milletvekili arasında Neo-Nazi gruplarla bağlantısı olanlardan Hitler dönemindeki Nasyonal Sosyalizmi savunan ve bundan dolayı ordudan ihraç edilen eski subaylara kadar aşırı isimler bulunmaktadır. Bu milletvekillerinin arasında İslamiyet karşıtı hareketleri destekleyen ve tehlikeli aşırı sağ örgütlerden biri olarak bilinen Kimlik Hareketiyle bağlantısı olanlar dahi bulunmaktadır.

³⁰ Balikoğlu., 92

³¹ Muhterem Dilbirliği, "Avrupa Aşırı Sağının Görünüş Şekilleri: Almanya Örneği", *Liberal Düşünce Dergisi*, sy 86 (2017): 24.

³² Dilbirliği, 159.

³³ Dilbirliği, 163.

AfD’li milletvekillerinin arasında en dikkate değer isimlerden biri de 33 yaşındaki Avukat Matthias Helfreich’tir. Helfreich’in kendisini “Nasyonal Sosyalizmin gülen yüzü” olarak tanımladığı yazışmalarının basına sızmasıyla bir infial yaşanmıştır. Afd’deki tartışmalı bir diğer isim ise Hannes Gnauck’tır. 29 yaşındaki eski asker, Almanya askeri istihbarat birimi MAD tarafından anayasaya bağlı olmayan ve çok tehlikeli bir aşırı sağcı olarak tanımlanmış, askerliğine son verilmiş ve üniforma giymesi yasaklanmıştır. Kışların yakınına bile yaklaştırılmayacak kadar büyük bir tehdit unsuru olarak addedilen Gnauck’un, şimdi parlamentoda milletvekilliği yapıyor olması trajikomiktir. 2021 seçimleriyle milletvekili olmuş Gereon Bollman ise emekli bir hakimdir ve AB üyeliğini eleştirmesiyle bilinir. Bollman, Alman annelerin doğum oranlarının düşüklüğüne dikkat çekmiş ve bu seyrin böyle devam etmesi halinde Almanların kendi ülkelerinde azınlık durumuna düşeceklerini belirtmiştir.³⁴

Her ne kadar 1994 yılından itibaren Başkan Rolf Sclieren ile parti daha muhafazakâr ve daha az radikal bir çizgiye gelmiş olsa da hala “Alman vatanının korunmasını” savunması ve “çok kültürlü/çok etnili topluma” karşı çıkmasıyla aşırı sağdaki konumunu korumaktadır.³⁵

İtalya’ya baktığımızda ise 2022 seçimlerinde sandıktan aşırı sağ parti olan İtalya’nın Kardeşleri partisi çıkmıştır ve 2013’te parti başkanı olan Georgia Meloni, başbakan seçilmiştir. İtalya’nın Kardeşleri Partisi adını, İtalya milli marşındaki bir kıtadan almakta olup, 2. Dünya Savaşının ardından yeniden kurulan faşist parti MSI’nın ardılı olan Alleanza Nazionale içinden çıkmış, aşırı sağ tarafında konumlanan bir partidir.

İtalya’nın Kardeşleri partisinin sembolü bile faşist anlam ve öğeler içermektedir. Partinin gençlik kollarında ve ana kadrosunda eski militan ve aşırı isimler bulunmakta olup bunların birçoğu Hitler ve Mussolini’ye sempati duymaktadır. İtalya’nın Kardeşleri Partisi ve Meloni, İtalya’nın tarihsel faşizminden kalan “Tanrı, Aile, Anavatan” sloganını seçim kampanyalarında kullanmış ancak kampanyalar sırasında faşist Roma selamının kullanılmamasına özen gösterilmiştir. Her ne kadar parti içerisinde daha ılımlı bir kesimin de varlığı söz konusuysa da parti aşırı milliyetçilik, yabancı düşmanlığı, sosyal Darwinizm ve sağ popülizm ideolojileriyle ön plana geçmektedir.³⁶

³⁴ “Almanya’nın doğusunda en güçlü partiye dönüşen aşırı sağcı AfD radikalleşiyor”, BBC News Türkçe, 06 Ekim 2021, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-58807654>.

³⁵ Ravshan Gozиеv ve Merve Suna Özel Özcan, “AŞIRI SAĞIN YÜKSELİŞİ VE ALMANYA İÇİN ALTERNATİF PARTİSİ (AFD)”, *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi* 7, sy 21 (22 Eylül 2020): 85, <https://doi.org/10.34189/asbd.7.21.005>.

³⁶ Evrensel Gazetesi, “İtalya’nın Erkek Kardeşleri’nin kadın başbakanı: ‘Tanrı, aile, anavatan’ diyen Meloni”, Evrensel.net, erişim 30 Ekim 2022, <https://www.evrensel.net/haber/471299/italyanin-erkek-kardeslerinin-kadin-basbakani-tanri-aile-anavatan-diyen-meloni>.

İspanya'daki aşırı sağ partiler içerisinde en güçlü olanı Vox Partisidir. Partinin başkanlığını, Santiago Abascal yapmaktadır.³⁷ Göç karşıtı politikalarıyla bilinen Vox Partisi, 2021 yılında göçmen ailelere yapılan yardımları eleştirmiştir. Parti, Madrid kent merkezine astığı afişlerde 18 yaşında ve ailesi olmayan bir göçmen çocuğun görseline yer vermiş ve “Bir göçmen çocuğa ayda 4700 avro, anneye de 426 avro” ifadesinin yanında bir yaşlı kadınla şiddet eylemlerine katılan yüzü maskeli bir gencin fotoğrafı kullanılmıştır. Bunun üzerine Madrid savcılığı bu olayla ilgili olarak “nefret suçu” suçlamasıyla olayla ilgisi bulunanlarla ilgili soruşturma başlatmıştır. İktidarda bulunan sol koalisyon hükümeti de ilgililer hakkında suç duyurusunda bulunulacağını belirtmiştir. Vox partisi İspanya'da üçüncü büyük parti konumunda bulunmaktadır.³⁸

Son olarak ele alınan ülke Portekiz'de ise Chega Partisi (tr.Yeter!) aşırı sağın liderliğini yapmaktadır. Temel ilkesi “Portekiz'in geleneksel değerlerini korumak”, temel amaçları ise; daha doğrudan bir demokrasiye geçmek, düşük vergilendirme, bürokrasiyle mücadele, dördüncü bir cumhuriyetin kurulması ve yargı reformu/yolsuzlukla mücadeledir. Parti başkanlığı görevini, Özerk Lizbon Üniversitesi'nde hukuk profesörü olan öğretim üyesi Andre Ventura yürütmektedir.³⁹

2022 yılı şubat ayında Ventura, 7 Ocak 2015 tarihinde Paris'te gerçekleştirilen ve DEAŞ'ın üstlendiği terör saldırısından bir fotoğraf ile beraber, “Kontrolsüz İslami göç risklerini ancak Chega anlar” ifadelerine yer verdiği bir twiti sosyal medyada paylaşması üzerine Ventura'nın Twitter hesabı “Twitter kurallarını ihlal” gerekçesiyle platform tarafından askıya alınmıştır.⁴⁰

1.2. Aşırı Sağ'ın Yükselişi

Aşırı Sağ'ın Avrupa'da genelde yükseliş trendinde olduğu algısı, uzun yıllardır vardır. Peki, acaba gerçekten yükselişte mi? Öyleyse eğer yükselişin boyutu ne ve ne oranda yükseliş var? Gerçekten bu yükseliş tehlikeli oranda mı? Bu soruların cevapları veriler tablolarına yerleştirilerek özetlenmiştir. Ele alınan altı ülkenin son üç genel seçimleri incelenmiş ve

³⁷ “Uluslararası Politika Akademisi – (UPA) – 2019 İSPANYA GENEL SEÇİMLERİ: KAPSAMLI BİR ANALİZ”, erişim 30 Ekim 2022, <http://politikaakademisi.org/2019/04/29/2019-ispunya-genel-secimleri-kapsamli-bir-analiz/>.

³⁸ “İspanya'da aşırı sağcı Vox partisi hakkında göçmenleri hedef alan afişinden dolayı soruşturma başlatıldı”, erişim 27 Kasım 2022, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ispnyada-asiri-sagci-vox-partisi-hakkinda-gocmenleri-hedef-alan-afisinden-dolayi-sorusturma-baslatildi/2215678>.

³⁹ “Chega - Identity and Democracy Party”, erişim 27 Kasım 2022, <https://www.id-party.eu/chega>.

⁴⁰ “Twitter, André Ventura'nın hesabını geri yükler - The Portugal News”, erişim 27 Kasım 2022, <https://www.theportugalnews.com/tr/haberler/2022-02-25/twitter-andre-venturann-hesabn-geri-yukler/65490>.

karşılaştırılmıştır. Aşırı sağ partilerden en kayda değer ve yüksek oy oranı olanları baz alınmıştır. Bazı ülkelerde sadece tek bir aşırı sağcı parti olduğundan bu ülkelerde partinin etkililiği geri planda tutulmuştur. Bunu dışında etkili olan bağımsız adaylara da yer verilmiştir.

Fransa- Ulusal Birlik Partisi (Ulusal Cephe)

Görüldüğü gibi UBP'nin oyları 2012-2022 arasındaki on yıllık süreçte, %23 artış göstermiştir. Yükseliş aşırı olmamakla birlikte önemli bir boyutta olmuştur. Ayrıca bağımsız aday Zemmour ise UBP'nin oylarının bir kısmını kendisinde toplamıştır. Fransa, Avrupa'da aşırı sağın en kuvvetlendiği ikinci ülke olmuş ve artış Müslüman kesimleri tedirgin etmiş, ülke imajını dışarıda olumsuz yönde etkilemiştir.

Grafik 1. Fransa- Ulusal Birlik Partisi Oy Oranları

Siyasi Parti	2012	7 Mayıs 2017	24 Nisan 2022
Ulusal Birlik Partisi	%18	%33.9 (2.tur)	%41

Eric Zemmour

%1

%23.19

Kaynak: Ipsos.com

İngiltere- UKIP

İngiltere'ye baktığımızda tamamen zıt bir tablo ile karşılaşyoruz. Fransa'daki ciddi artışa mukabil, İngiltere'de bir gerileme olduğunu görüyoruz. İstatistiklere bakıldığında UKIP'in oylarında %12,54 oranında ciddi bir gerileme vardır. Buradaki en önemli etkenler ise, İngiltere'de tarihsel olarak böyle bir gelenek olmaması ve siyasetin yukarıda belirtildiği gibi üç büyük parti tarafından domine edilmesi olabilir.

Tek aşırı sağ parti olan UKIP'in varlığı ise çok göze batmamakta ve sağ görüşlü seçmenin oyları genelde iktidar partisi Muhafazakâr Parti'de toplanmaktadır. Burada Muhafazakâr Parti'nin oylarının artması ve UKIP'in oy tabanının önemli bir bölümünü kendisine çekmesinin rol oynadığı söylenebilir.

Tablo 2. İngiltere- UKIP Oy Oranları

2015	2017	2019
%12.64	%1.84	%0.1

Kaynak: Hukuki Haber

Hollanda- Özgürlük Partisi (PVV)

Hollanda'ya gelindiğinde ise ne bir artıştan ne de azalıştan söz edilemiyor. Son üç genel seçimin oy oranları genelde durağan bir seyir izlemiş, çok küçük oynamalar olmuştur. Bu seyrin en büyük sebeplerinden biri Wilders'ın "marjinal" bir politikacı olarak kabul edilmesi ve kendi kemikleşmiş oy tabanı dışında diğer partilerden oy çekememesidir. İslam karşıtlığı dışında halkı kendi eksenine çekecek cazip bir politikasının da olmaması ve alçak politika alanıyla sınırlı kalması da Wilders'ın elini zayıflatmaktadır. Ayrıca partinin tek üyesi olması da onu bir bağımsız aday gibi göstererek çok fazla talep oluşturmasının önüne geçmektedir.

Tablo 3. Hollanda- Özgürlük Partisi Oy Oranları

parti	2012	2017	2021
Özgürlük Partisi(PVV)	%10.8	%13.6	%10.81

Kaynak: Statista

İtalya- İtalya'nın Kardeşleri

İtalya ise son zamanlarda aşırı sağ konusunda dikkatleri en çok üzerine çeken ülke olmuştur. İlk seçimlerinde %1,91 oranında oy alarak meclise giremeyen İtalya'nın Kardeşleri Partisi, 2022 seçimlerinde %26 oy ile iktidar olmayı başarmış ve başbakan da bu partiden

çıkılmıştır. 2013 yılından bu yana parti, oylarını %24,9 artırmıştır. En ciddi artış bu ülkededir. Bunun sebebi ise 2020-21 yılları boyunca devam eden Covid-19 salgınından en olumsuz etkilenen ülkelerden birinin İtalya olması olabilir. Bu krize hükümet hazırlıksız yakalanmış, ekonomik ve psikolojik yönden İtalyan halkında çöküntü yaşanmış ve sağlık sistemi tamamen çökmüştür. Bu gibi kriz durumlarında popülizm artış gösterebilmektedir. Bunun en önemli örneği ise yukarıda sözü geçen iki savaş arası dönemdir. İtalya’da tarih tekerrür etmiş gibi görünmektedir.

Tablo 4. İtalya- İtalya’nın Kardeşleri Oy Oranları

Parti	2013	2018	2022
İtalya’nın Kardeşleri	%1.91	%4.35	%26

Kaynak: euronews

Almanya- Almanya İçin Alternatif Partisi (Afd)

Almanya da Hollanda gibi kayda değer bir artışın olmadığı bir ülkedir. 2013-2021 yılları arasında %5,4’lük bir artış olmuştur. Almanya’da yaşanan aşırı sağ bağlantılı olaylar siyasete yansımamıştır. Ayrıca bu partide bazı radikal isimlerin olması halkın tepkisine yol açmıştır. Partinin bünyesinde Neo-Nazi bağlantılı vekillerin bulunması halkı rahatsız etmesi ve artık Almanya’nın adının Faşizm, Nazizm gibi düşüncelerle beraber anılmasını istemeyen kesimlerin oylarını çekememiş olması en muhtemel sebeptir.

Tablo 5. Almanya- Almanya için Alternatif Partisi Oy Oranları

Parti	2013	2017	2021
Almanya için Alternatif Partisi	%4.9	%12.6	%10.3

Kaynak: asbider dergisi

İspanya -Vox Partisi

Vox Partisinin oylarında 2011-2019 yılları arasında bir artış olmuş olmasına rağmen hala ana gündem politikada söz sahibi olacak düzeyde değildir. Oy oranlarındaki %10,1'lik artış bu aşırı sağ partiyi kendisinden fazla söz ettirir hale getirmemiştir. Bu partinin de Wilders gibi seçmenin ilgisini çekecek bir politikası olmaması ve sadece ideoloji üzerinden yürümesi bu partinin oy kazanamamasının sebeplerinden biri olarak değerlendirilebilir.

Tablo 6. İspanya- Vox Partisi Oy Oranları

parti	2011	2016	2019
Vox partisi	-	%0.2	%10.3

Kaynak: Uluslararası Politika Akademisi- İKV Değerlendirme Raporu

Portekiz-Chega Partisi

Portekiz'de Chega Partisi, 2022 seçimlerinde %1,29 oranında oy almıştır. Üç yıllık bir geçmişi olan yeni bir partidir. Bu sebeple oy oranındaki bu düşüklük bundan kaynaklanmış olabilir. Zira daha ülkede kendini tanıtacak ve propaganda yapacak çok fırsat bulamamıştır. Ancak seçim vaatlerinin sadece Müslüman göçmenlerle ilgili olması sebebiyle Chega'nın ilerleyen zamanda da cazibe merkezi olması çok olası görünmemektedir.

Tablo 7. Chega Partisi Oy Oranı

Parti	2022
Chega	%1.29

Kaynak: Anadolu Ajansı

Sonuç olarak bakıldığında İtalya ve Fransa’da ciddi bir yükselişten söz edilebilir. Zira İtalya’da aşırı sağ bir parti iktidar olmuşken Fransa’da da aşırı sağ iktidara çok yaklaşmış ve kıl payı kaybetmiştir. Bu iki ülke haricinde diğer ülkelerde bariz bir artış göze çarpmamaktadır. Fakat bu ülkelerin dışında kalan ülkelerde de her ne kadar aşırı sağcı olmasalar da Müslümanlara ve yabancılara karşı kötü tutumlar içerisinde olan hükümetler vardır. Toplumsal olarak bakıldığında da Müslümanların Avrupa’da “istenmeyen kişiler” olduğu gibi bir genel algı mevcuttur. Avrupa günümüzde Müslümanların ve yabancının rahat yaşayamadığı, ayrımcılığa maruz kaldığı bir yerdir. Müslümanlar marjinalleştirilmeye ve toplumsal-siyasi ayrımcılığa maruz kalmaya devam etmektedirler.

1.3. Yükselişin Sebepleri

Görüldüğü gibi aşırı sağın birkaç ülkedeki başarısına rağmen Avrupa’da tam olarak kitleselleşmemiştir. Vatandaşlar da küreselleşmeden dolayı kendilerini tehdit altında hissetmektedirler. Küreselleşme olgusundan en çok korkan kesim korunan sektörlerde çalışanlar ve kimliklerini kaybetme korkusu yaşayan az eğitilmiş çalışanlardır.⁴¹

Ekonomik krizler, sanayileşme ve göç konularında çıkan sorunları çözmekte ulus-devletler yetersiz kalmaktadırlar. Bu da aşırı sağın elini güçlendiren bir olgudur. Brexit ile birlikte kriz daha da derinleşmiş ve Avrupa’da Avrupa şüpheciliği baş göstermiştir. AB politikalarının çekirdek ilkeleri de erozyona uğramaya başlamıştır.

Aşırı sağın yükseliş sebepleri olarak üç ana faktör gösterilmekte. Bunlar; ekonomik durum, mülteci krizi, göç ve siyasal memnuniyetsizliktir. Parti koalisyon hükümetleri, göç, işsizlik, seçmenlerin cinsiyet dağılımı, seçmenin eğitim düzeyi gibi faktörler karar verme sürecinde etkisini göstermektedir.⁴² burada aşırı sağın yükselişine etki eden ekonomik, kültürel ve siyasi nedenler üzerinde durulacaktır.

Ekonomik nedenler

Piyasa ekonomisi ve küreselleşme sonucunda toplumdaki ekonomik eşitsizlik artmıştır. AB de bundan nasibini almıştır. AB’nin dünya ekonomisindeki ağırlığı giderek azalmaktadır. Üretim sanayileşmiş ülkelere işgücünün çok daha ucuz olduğu küçük-orta ölçekli ülkelere kaymıştır. Batı’da bu süreçten asıl kötü etkilenen kesim ise düşük ve orta sınıf emekçiler olmuş, bu kesimlerin işsizlik oranı artmıştır. Bu da farklı gelir grupları arasındaki uçurumun

⁴² Museyib Shiraliyev, “KEY DETERMINANTS OF THE RISE OF RADICAL RIGHT PARTIES IN EUROPE”, *SDE Akademi Dergisi* 2, sy 6 (30 Eylül 2022): 143.

derinleşmesine, bölgeler bazında da eşitsizliklerin artmasına yol açmıştır. Bu gruplar da popülist aşırı sağ partilere yönelmişlerdir.⁴³

Kültürel Nedenler

2011 yılında başlayan Arap Baharının tetiklediği mülteci krizi AB ülkelerinde de hissedilmiştir. Arap Baharının ardından gelen istikrarsızlıktan kaçan mülteciler Avrupa'yı güvenli bir liman olarak görmüşlerdir. 2010-2016 yılları arasında AB ülkelerine kayıtlı mülteci sayısının yaklaşık dört milyon olduğu tahmin edilmektedir. Mülteciler en çok kıyı şeridi ülkeleri olan Almanya, Yunanistan ve İtalya'da bulunmaktadır.

Aşırı sağcı partiler ülkedeki bütün sorunların temelinde göçmenlerin ve yabancıların olduğunu iddia etmektedirler. Toplumun terör korkusundan istifade ederek siyaset yapan aşırı sağcı kesim göçmelere karşı tutumlarını sertleştirmişlerdir. Göçmenleri, ülkelerdeki suç oranlarını yükseltmekle ve esasında yoğun etnik çoğunluğun yararlanması gereken kaynakları çalmakla suçlamaktadırlar. Ayrıca göçmenlerin toplumun homojenliğini bozduklarını ve eğitim düzeyini düşürdüklerini söylerler. Toplumu tekleştirerek homojenlik sağlanacağını ve sosyo-ekonomik sorunların böylelikle çözüleceğini savunurlar.

Siyasi Nedenler

Yapılan araştırmalara göre ana akın siyasetten memnun olmayan seçmenlerin daha çok aşırı sağa yöneldikleri tespit edilmiştir. Aşırı sağ popülist söylemlere bakıldığında da ana akım partilerin vatandaşı dinlemediklerinin savunulduğunu görüyoruz. Aşırı sağ partiler de memnuniyetsiz seçmen için bir cazibe merkezi haline gelmişlerdir. Burada merkez sağ ve merkez sol partilerin oy oranlarındaki düşüş de etkisini göstermektedir.

Avrupa şüpheliği de aşırı sağ partilerin en çok savunduğu fikirlerden biri olup aynı doğrultuda düşünen seçmen için çekim merkezi haline gelmiştir. Avrupa Birliği olgusuna şüpheyle yaklaşan vatandaşların da aşırı sağ partileri tercih ettikleri görülmektedir.⁴⁴ Aşırı sağ partiler genelde kendilerini eskimiş ve modası geçmiş siyaset anlayışına alternatif olarak lanse ederler. Bu partiler genelde tek başlarına iktidar olamasalar da Portekiz gibi bazı ülkelerde büyük partiler arasında yer almakta ve diğer partilerin programlarına ve siyasi tutumlarına etki edebilmektedirler.⁴⁵

⁴³ Shiraliyev, 149.

⁴⁴ Shiraliyev, 152.

⁴⁵ Shiraliyev, 153.

2. İslamofobi'nin Tanımı ve Temelleri

İslamofobinin kelime anlamı “İslam Korkusu”, “Müslüman korkusu”, “İslam düşmanlığı” olarak tanımlanabilir. İslamofobinin ilk örnekleri Hıristiyanların İslamiyet’i çürütme çalışmaları olarak ortaya çıkmıştır. Bununla ilgili ilk çaba bir kilise lideri olan Dimeksi’nin De Haeresibus risalesidir. Bu eser günümüzde de İslamofobikler ve aşırı sağcılar tarafından referans alınmaktadır. Dimeksi bu risalede İslamiyet’i “İsmaili Sapıklık” başlığı altında hedef almıştır. İslam’ın özünde sapkın bir inanış olduğunu söyleyerek İslam’ı eleştirmekte ve reddetmektedir.⁴⁶ Dimeksi, Müslümanlığın ilahi bir din olmayıp Musevilik ve Hıristiyanlıktan türediğini ve Müslümanların medeni olmaktan uzak barbar bir toplum olduğunu; cahil, mutaassıp ve gerici bir din anlayışına sahip olduklarını, şiddete meyilli olduklarını yazmıştır. Buna ek olarak Avrupa’da Dante, Voltaire, Martin Luther, Desiderius, Erasmus ve Pascal gibi tanınmış isimler de eserlerinde İslamiyet’i, Kur’an’ı ve Hz. Muhammed’i eleştirmişlerdir. Bu ünlü isimlerin argümanları daha sonra Avrupa’da kitlelerce benimsenerek İslam’a ve Müslümanlara karşı algıyı negatif yönlü etkilemiştir.

İslam’a ilk fiili karşı koyuş Haçlı Seferleridir. Burada Müslümanların Hıristiyanlara ait topraklarda işgalci bulunan kafirler oldukları ve Hıristiyanların ilahi güçler tarafından onlara verilmiş toprakları kurtarmakla görevlendirilmiş oldukları savunulmuştur. Bu sebeple bu savaşlar dini ve kutsal savaş motifindedir. Halkın savaşa katılması ve destek vermesi için savaşa katılanların günahlarının af olacağı ve savaşta ölenlerin şehit olacakları propagandası yapılmıştır. Bu dini motifli propagandalar Hz. Muhammed’de hakaret etmeyi ve her fırsatta İslamiyet’e karşı çıkmayı kendisine temel amaç edinmiş “İspanya Şehitler Hareketi” isimli radikal- köktendinci hareketin ortaya çıkmasında da rol oynamıştır.⁴⁷

Haçlı Seferleri ile birlikte Müslüman ve Hıristiyan dünya karşı karşıya gelmiştir. 1453’te Fatih Sultan Mehmet (2. Mehmet)’in İstanbul’u fethetmesiyle bu durum daha belirginleşmiştir. Bu vaziyet kendisini İslamiyet’in kendisine, İslam’ın bayraktarlığını yapan Osmanlı İmparatorluğu ve Türklere ve Hz. Muhammed’e karşı yakışsız iftiralara, tasvirlere ve söylemlere sebep olmuştur.

Örneğin Edward Said, Hz. Muhammed’in “dini ve ahlaki açıdan kabul edilemez olduğu” ve “sahte peygamber imajı çizdiği” iddialarında bulunmuştur. Hıristiyanlığın en kalabalık mezheplerinden biri olan Protestanlığın kurucusu olan Martin Luther ise İslamiyet-Hıristiyanlık rekabetinin en şiddetli olduğu zamanlarda yaşamış ve ister istemez bu ortamdan etkilenmiştir. O dönemlerde en güçlü İslam imparatorluğu olan Osmanlı’nın gücü Avrupa’da

⁴⁶ Hidir, “AVRUPA’DA ‘AŞIRI SAĞ’IN DİNİ-İDEOLOJİK VE TARİHİ TEMELLERİ-KÖKENLERİ”, 24.

⁴⁷ Hidir, 25.

da iyiden iyiye hissedilmekteydi. O dönemlerde Osmanlı'nın gücünün doruğunda olması Ekümenik Konsil'in Türkleri "Hristiyanlığın en önemli düşmanı" ilan etmesine neden olmuştur.

Martin Luther'in Reform sürecini başlatan 95 maddelik bildirisini, Osmanlı'nın 2. Viyana kuşatmasından önce yayımlanmıştır ancak Türk-Müslüman korkusu Avrupa'da yükselişte idi.⁴⁸ Bu bildirin 5. Maddesinde Türklerle savaşmaktan başka çare olmadığı yazılmıştır. Osmanlı'nın gücü sebebiyle Luther, İslam karşıtlığını Türkler üzerinden formüle etmiştir.

Bir başka örnek ise günümüzde hala popüler olan ve eserleri geniş kitlelerce beğenilen Voltaire'dir. Voltaire, *Le Fanatisme au Mohamet la Prophete* isimli tiyatro oyununda olumsuz bir Türk-Müslüman imajı çizmiştir. Arada Hz. Muhammed ve Müslümanlarla ilgili övgü dolu sözler sarf etmiş olsa da oyunun geneli İslam karşıtı bir profil çizmektedir. Benzer şekilde Dante'nin ünlü eseri *İlahi Komedi*'de de Dante, Hz. Muhammed ve Hz. Ali'yi bölücü ve bozguncuların cezalandırıldığına inandığı cehennem sekizinci katında tasvir etmiştir.⁴⁹

Bütün bu örneklerden de anlaşılacağı gibi İslamofobinin tarihi ve entelektüel kökenleri vardır. Her ne kadar bu örnekler doğrudan "İslamofobi" olarak kategorize edilemese de günümüz dünyasında İslamofobinin yaygınlaşmasında zemin görevi görmüşlerdir. Yukarıda zikredilen edebi yapıtların içeriği bunun halk arasında yaygınlaşmasında ve alt nesillere aktararak günümüz İslamofobisinin tarihi ve fikri temellerinin oluşmasında etkili olmuştur.

2.1. İslamofobiklerin Özellikleri

Bir önceki bölümde değinilen hususlardan da anlaşılacağı gibi Müslüman- Hristiyan rekabetinin varlığı günümüzde İslamofobinin oluşmasına yol açmıştır. Avrupa'da Müslümanlar, Hristiyan Avrupa kimliğine bir tehdit olarak görülmüştür. Avrupa'da Müslümanlar nüfus açısından dağınık yaşamakta ve aralarına çok fazla iletişim bulunmamaktadır. Ayrıca sayılarının da az olması Avrupa'da etki sahibi olmalarının önüne geçmektedir.⁵⁰ İslamofobi, tarihsel gelişim süreci içerisinde İslam karşıtlığının geldiği son noktayı yani İslam karşıtlığı zincirinin son halkasını ifade etmektedir. Bu son halkaya gelmesi 1990'lı yılların başında olmuştur ve İslam karşıtlığı modern halini bu zaman diliminde almıştır. İslamofobi, yeni dünya düzeni ve post-modern dönemde kendisini ayrı dinamikleri olan bir çerçevede göstermiştir.

⁴⁸ Hidir, 26.

⁴⁹ Hidir, 27.

⁵⁰ Hakan Samur, "Avrupa'daki İslamofobinin 'Avrupalı' Sebepleri", *MUKADDİME* 7, sy 2 (07 Ekim 2016): 197, <https://doi.org/10.19059/mukaddime.88976>.

Modern İslam karşıtlığı, diğer bir deyişle İslamofobiklerin özelliklerine baktığımızda görülen başlıca özellikler;⁵¹ İslam'ın homojen bir yapıda olduğu, değişime ve güncellenmeye kapalı olduğu, İslam'ın öteki durumunda olduğu farklı kültürlerden etkilenmediği ve başka kültürleri etkilemediği, İslam'ın Batı medeniyetinden aşağıda olduğu, Müslümanların barbar, cinsiyetçi, mantık dışı hareket eden ve ilkel bir cemaat oldukları, zorba, saldırgan, terör destekçisi ve medeniyetler çatışmasına angaje olan bir toplum oldukları, İslam'ın bir dini inanış ve ibadet sisteminden ziyade siyasi bir ideoloji olduğu, siyasi ve askeri amaçlar için kullanıldığıdır.

Bununla birlikte Müslümanlar ve/veya İslam'ı savunanlar tarafından Batı'ya yöneltilen eleştiriler derhal reddedilir. İslam düşmanlığı toplumda ayrımcılık yapmak ve dışlayıcı faaliyetlerde bulunmak için gerekçe olarak kullanılır. Müslümanlara karşı bu tarz uygulamalar normal ve doğal karşılanır. İslamofobi sadece Müslüman karşıtlığının da ötesinde İslam'ı kınama ve kötüleme vurgusu da içerir.⁵²

Avrupa'da Müslümanlar çoğunlukla sosyo-ekonomik anlamda geridirler ve eğitim, sağlık, barınma, istihdam gibi temel yaşama haklarını kullanmakta zorluk yaşarlar. Bunun en büyük sebebi ayrımcılıktır. Müslümanlar, sözel ve fiili şiddete birçok alanda maruz kalmaktadırlar.⁵³ Müslümanların karşılaştığı bu durum, Müslüman olmayan diğer göçmen gruplarla karşılaştırıldığında oldukça fazladır.⁵⁴ Avrupa'da Müslümanlar diğer göçmen gruplarda daha fazla ve sıkı güvenlik tedbirleriyle karşılaşmaktadırlar. Potansiyel suçlu olarak görülen Müslümanlar; yakalama, tutuklama, gözaltına alınma ve sınır dışı edilme konusunda farklı ve ağır prosedürlere tabi tutulmaktadırlar.⁵⁵

2.2. İslamofobinin Yükselişi ve Sebepleri

İslamofobinin günümüzde geldiği durumu anlayabilmemiz için gelişim sürecine bakmamız gerekmektedir. Müslümanların Avrupa'ya göçmen olarak ilk gelişleri 1960'lı yıllara denk gelmektedir. Bu göçün sebebi 2. Dünya Savaşı'ndan sonra oluşan işgücü açığını dışarıdan kapatma çabalarıdır. Bu dönemde gelen işçiler bireysel olarak ve çalışmak maksadıyla Avrupa'da bulunuyorlardı. Ailelerini henüz yanlarına almış değillerdi ve geçici süre burada oldukları düşünülüyüğünden Müslüman göçmenlerin Avrupa'da kalışlarını düzenleyen çok fazla uygulama bulunmamaktaydı.

⁵¹ Samur, 299.

⁵² Samur, 300.

⁵³ Samur, 301.

⁵⁴ Samur, 302.

⁵⁵ Samur, 303.

Ne var ki, 1970 ve 1980’li yılların sonuna kadar olan süreçte Avrupa’da yabancı işgücü talebi azalmıştı ancak burada bulunan göçmen işçiler kendilerine burada bir hayat kurmuş ve ailelerini de yanlarına almışlardı. Göçmenlerin kalıcı hale gelmesi artık Avrupa’da paralel bir kültür oluşmasını da beraberinde getirdi. İltica, evlilik ve kaçak yollarla gelen göçmenler de bu yabancı-Müslüman nüfusa eklenince Avrupa’da rahatsızlık oluşmaya başladı. Ancak bu rahatsızlıklar daha çok ekonomik sorunlarla sınırlı kalmıştı ve henüz Müslümanların kimliğine yöneltilmiş değildi. Müslümanların toplumsal alanda giderek daha görünür hale gelmesiyle Müslümanlar doğrudan hedef alınmaya başlandı.⁵⁶

1990’lı yıllara gelindiğinde Müslümanların Avrupa’da iyice varlıklarını hissettirmeye başlamaları ve Soğuk Savaş’ın bitmesinin etkisi olmuştur. Soğuk Savaş’ın sona ermesiyle Batı’yı tedirgin eden Komünizm tehlikesi bertaraf edilmiştir. Bunun üzerine Batı dünyası kendisini içeriden tehdit ettiğini düşündüğü İslam “tehlikesine” yönelmiştir.⁵⁷ İslam karşıtlığı özellikle 11 Eylül 2001 tarihinde ABD’nin New York kentindeki sembolik değeri olan ve ABD’nin ekonomik gücünü temsil eden Dünya Ticaret Merkezi ve Savunma Bakanlığı Pentagon’a yapılan El-Kaide’nin üstlendiği terörist saldırılardan sonra artış göstermiştir. 2010’lu yıllarda ise DEAŞ’ın kurulmasıyla birlikte Radikal İslamcı terör Avrupa başkentlerini hedef almaya başlamıştır.⁵⁸ 22 Mayıs 2017’de İngiltere’nin Manchester kentinde bulunan Manchester Arena’daki Arianna Grande konserinden sonra gerçekleşen, 22 kişinin öldüğü ve 59 kişinin yaralandığı canlı bomba saldırısı, 3 Haziran 2017’de Londra’da üç cihatçının kamyonla yayaları ezdiği ve ardından bir markete girerek çevredekileri bıçakladığı ve 8 kişinin öldüğü saldırı ve belki de kamuoyunda en çok yankı bulan 13 Kasım 2015 tarihli eş zamanlı bombalama ve silahlı saldırılar şeklinde düzenlenen 130 kişinin hayatını kaybettiği Paris saldırısı⁵⁹ İslamofobinin doruk noktasında ulaşmasına neden olmuştur. Son yıllarda yapılan istatistikler de bunu ortaya koymaktadır.

Anadolu Ajansı’nda 12 Ağustos 2021 tarihinde yayınlanan istatistiğe göre Avrupa’da nefret suçları atılmıştır. Bunun en büyük sebebi olarak da politikacıların popülist söylemleri gösterilmiştir. İskoçya’da Müslümanların %75’i düzenli olarak ayrımcılığa maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu veri parti gruplarının yaptığı çalışmalar sonucunda bulunmuştur. İngiltere

⁵⁶ Hakan Samur, “Avrupa’nın Önyargılarının ve Çelişkilerinin Bir Sonucu Olarak İslamofobi”, *Yönetim Bilimleri Dergisi/Journal of Administrative Sciences* 15, sy N: 29 ss. (2017): 156.

⁵⁷ Samur, 158.

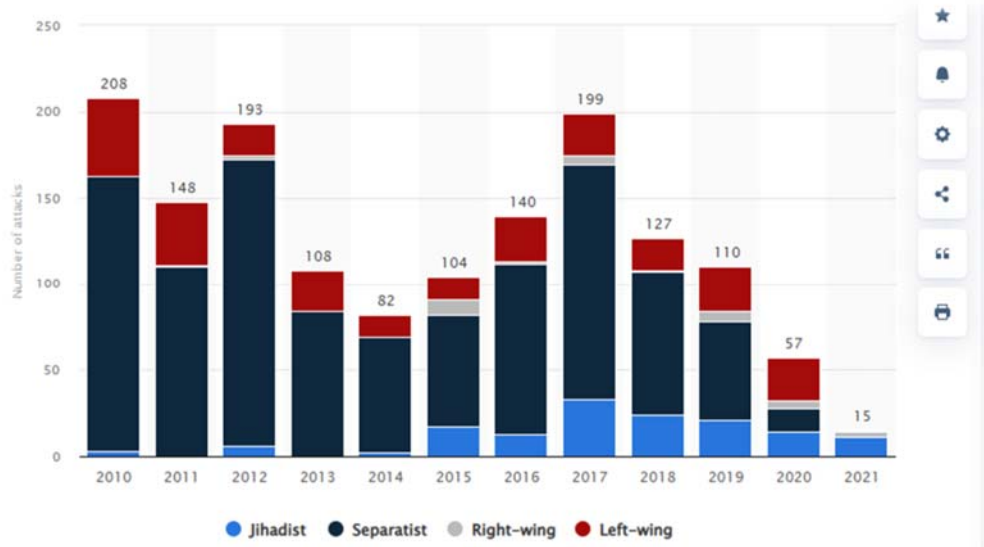
⁵⁸ Murat Aktaş, “AB ÜLKELERİNDE İSLAMOFOBİ VE TERÖRİZM”, *Ombudsman Akademik*, sy 7 (31 Aralık 2017): 128, <https://doi.org/10.32002/ombudsmanakademik.440222>.

⁵⁹ “Avrupa’daki büyük terör saldırıları”, erişim 24 Aralık 2022, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avrupadaki-buyuk-teror-saldirilari-/886942>.

ve Galler'de ise dini saiklerle işlenen suçların %50'si Müslümanlara yöneliktir. Almanya'da 2020 yılında 1024 İslamofobik vaka kayda geçmiştir. Bu oran bir önceki yılın %8 üzerindedir.

Fransa'da 2020'de İslamofobik suçlar %55 oranında artış göstererek rekor kırmıştır. İtalya'da ise 2019 yılında 1119 nefret suçu işlenmiştir. Nefret suçları 2015-2019 arasında %100'den fazla artış göstermiştir. İspanya'da ise dini motivasyonla işlenen suçların %92'si Müslümanlara yönelik gerçekleşmiştir.⁶⁰

Bu artışta popülist söylemlerin etkisi olduğu yukarıda belirtilmiştir. Ancak bu popülist söylemler de sebepsiz yere oluşmamıştır. 2010 yılından sonra radikal İslamcı eylemlerde artış görülmüştür. Bu durum da popülist söylemleri tetiklemiştir.

Kaynak: Statista

Yukarıdaki grafikte 2010-2021 arası terörist saldırıların miktarı verilmiştir. Grafiğe göre 2010 yılında AB genelinde toplam 208 terör saldırısı gerçekleşmiştir. Bunların sadece üç tanesi cihatçılar tarafından yapılmıştır. 2011 yılında toplam 148 terörist saldırı yaşanmıştır. Bu yılki saldırıların hiçbiri İslam bağlantılı değildir. 2012 yılında 193 terör eyleminin 6'sı cihatçılarca gerçekleştirilmiştir. 2013 yılındaki saldırıların hiçbiri İslam bağlantılı değildir. Ancak 2013 yılında DEAŞ'ın kurulması ile beraber Radikal İslamcı terörün tüm saldırılar içerisindeki payı ilerleyen yıllarda artmıştır. Buna mukabil 2014 yılında terör suçlarında ciddi bir azalma olmuş ve 82 terör saldırısı gerçekleşmiştir. Bunların 2 tanesi cihatçılar tarafından işlenmiştir. Kanımızca, bu yıl DAEŞ yeni kurulmuş olmasından ve eylemlerinin daha çok Orta

⁶⁰ "Anadolu Agency", erişim 24 Aralık 2022, <https://www.aa.com.tr/en/info/infographic/24490>.

Doğu bölgesinde yoğunlaşmış olmasından dolayı Avrupa’da varlığını henüz hissettirmeye başlamamıştır.

Radikal İslam etkisini asıl 2015 yılında göstermeye başlamış ve bu yıl gerçekleştirilen 104 saldırının 17 tanesi cihatçılar tarafından yapılmıştır. 2016 yılına gelindiğinde toplam 140 saldırının 13’üne cihatçılar karışmıştır. 2017 yılı terörist saldırılar bakımından oldukça kötü bir yıl olmuş ve 199 saldırı gerçekleşmiştir. Buna paralel olarak Radikal İslamcı terör bağlantılı 33 saldırı yaşanmıştır. 2018’de toplam 127 saldırının 24’ü cihatçılar tarafından gerçekleştirilmiştir. 2019 yılında saldırılarda ufak bir düşüş yaşanmış ve 110 saldırıdan 21’i cihatçılar tarafından yapılmıştır.

2020 yılına gelindiğinde Covid-19 salgınının dünyaya yayılmasıyla birlikte terör olaylarına da ciddi bir düşüş yaşanmış ve saldırı sayısı bir anda 67’ye düşmüştür. Ancak Radikal İslam bağlantılı suçların sayısı 14 olmuş ve komünist/sosyalist terör saldırılarından sonra ikinci sırada yer almıştır. 2021 yılında devam eden salgınla birlikte terör suçlarının düşüş trendi devam etmiş ancak gerçekleşen 15 saldırının 11’i cihatçılar tarafından gerçekleştirilerek en terör suçları içerisinde en yüksek orana sahip olmuştur.

AB’de yaşanan saldırıların dağılımına bakıldığında en çok ayrılıkçı terör saldırılarının yaşandığı görülmektedir. İkinci sırada ise solcu/komünist saldırılar yer almaktadır. Radikal İslamcı terör ise üçüncü sırada gelmektedir. Son sırada ise sağcı-ırkçı saldırılar yer almaktadır.⁶¹

Son yıllarda Radikal İslam’ın pastadaki payının artması ve özellikle Covid-19 döneminde zirve yapması salgının ortaya çıkardığı ekonomik durgunluk ve karantinaların yarattığı ruhsal huzursuzluk-belirsizlik ortamı da popülist ve ırkçı söylemin önünü açmış ve bu da İslam ve Müslümanlara ayrımcılık olarak geri dönmüş olması ihtimal dahilindedir.

Sonuç

Bu çalışmada aşırı sağın yükselişi ve İslamofobi konu alınmıştır. Bulgularımıza göre aşırı sağda göze çarpan bir yükseliş bulunmakla beraber bu her ülke için geçerli değildir. Örneğin İngiltere’de ve Portekiz gibi ülkelerde kayda değer bir yükseliş olamamışken Fransa ve İtalya gibi ülkelerde ciddi bir artış olmuş ve hatta bu partiler ana muhalefet partileri hüviyeti kazanmışlardır. Seçimlerde oldukça iddialı partiler olmuş, koalisyonlarda ve parlamentoda kendilerine önemli bir yer bulmuş ve hatta İtalya’da başbakan aşırı sağ bir partiden çıkmıştır. Son yıllarda yaşanan Covid-19 salgını, Rusya-Ukrayna savaşı, çip krizi ve enerji krizi gibi

⁶¹ “Terrorist attacks in the EU 2021 | Statista”, erişim 24 Aralık 2022, <https://www.statista.com/statistics/746562/number-of-arrested-terror-suspects-in-the-european-union-eu/>.

sorunlar bu partilerin işine yaramış, halk tabanına hitap eden ve sorunları çözeceklerini vaat eden bu partiler halktan oy toplamayı başarmışlardır. Zira Covid-19 süreci ve ekonomik sorunlar her ülkede yaşayan her vatandaşın hayatını olumsuz etkilemiştir.

İslamofobi de son on yıllık süre içerisinde kendisinden oldukça fazla söz ettiren başka bir konu olmuştur. Çıkan sonuçlara baktığımızda İslamofobi daha çok toplumsal bir sorun olmuştur ancak aşırı sağ partiler de genelde İslam karşıtı çizgidedirler. Hatta iktidar partileri bile bazen İslam karşıtı eylem ve söylemlerde bulunmaktadırlar. Burada toplumsal dinamiklerin de etkisi olduğunu görmekteyiz. Müslümanların bu ülkelerin yerli halkından olamamaları, sonradan gelmiş olmaları, gelen kişilerin “başarısız devlet” olarak tabir edilen sorunlu ülkelere gelmiş olmaları, göçmenlerin bazılarının kaçak yollarla Avrupa’da bulunuyor olmaları, eğitim ve gelir düzeylerinin düşük olması ve bazen suça karışabilmeleri Müslümanların Avrupalıların gözünde hakir görülmelerine ve istenmemelerine yol açmaktadır. Bunun tarihsel ve entelektüel bir arka planı da bulunmakla birlikte bu erken örneklerin doğrudan doğruya “İslamofobi” olarak sınıflandırılması mümkün değildir. Zira İslamofobi post-modern çağa özgü bir kavram olagelmıştır. Bu erken örnekler ise şu an İslam karşıtı çizgide olanlara referans teşkil etmektedir. İslamofobinin yükselişiyle artan terör tehdidinin organik bir bağı bulunmamaktadır. Zira İslamofobinin modern halini alması 1990’ların başından beri süregelen bir süreçtir. Ancak artan cihatçı terör tehdidi son beş yılda İslamofobiye beslemiştir. AB’nin geleceği de bugünlerde tartışma konusudur. AB’nin geleceğinin nasıl olacağı da İslamofobinin ileride geleceği durumu şekillendirecektir.

Kaynakça

Aktaş, Murat. “AB ÜLKELERİNDE İSLAMOFOBİ VE TERÖRİZM”. *Ombudsman Akademik*, sy 7 (31 Aralık 2017): 127-55. <https://doi.org/10.32002/ombudsmanakademik.440222>.

“Almanya’daki siyasi partiler listesi- Vikipedi”. Erişim 27 Ekim 2022. https://tr.wikipedia.org/wiki/Almanya%27daki_siyasi_partiler_listesi.

“Anadolu Agency”. Erişim 24 Aralık 2022. <https://www.aa.com.tr/en/info/infographic/24490>.

“Avrupa’nın Önyargılarının ve Çelişkilerinin Bir Sonucu Olarak İslamofobi”. *Yönetim Bilimleri Dergisi/Journal of Administrative Sciences* 15, sy N: 29 ss. (2017): 27.

“Avrupa’daki büyük terör saldırıları”. Erişim 24 Aralık 2022. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avrupadaki-buyuk-teror-saldirilari-/886942>.

Balikoğlu, Selin. “AVRUPA’DA RADİKAL SAĞ PARTİLER VE GÖÇ KARŞITLIĞI; GÜVENLİK EKSENİNDE AVUSTURYA ÖZGÜRLÜK PARTİSİ (FPÖ) VE HOLLANDA ÖZGÜRLÜK PARTİSİ (PVV) İNCELEMESİ”. Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, 2020. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=9MiDp3x86xrwjpi5-14w-XVPTSB4AwyErLfABauU2xEIDxnB9w1AQMjZrrcbf8D>.

BBC News Türkçe. “Almanya’nın doğusunda en güçlü partiye dönüşen aşırı sağcı AfD radikalleşiyor”, 06 Ekim 2021. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-58807654>.

“Chega - Identity and Democracy Party”. Erişim 27 Kasım 2022. <https://www.id-party.eu/chega>.

Dilbirliği, Muhterem. “Avrupa Aşırı Sağının Görünüş Şekilleri: Almanya Örneği”. *Liberal Düşünce Dergisi*, sy 86 (2017): 24.

Evrensel Gazetesi. “İtalya’nın Erkek Kardeşleri’nin kadın başbakanı: ‘Tanrı, aile, anavatan’ diyen Meloni”. Evrensel.net. Erişim 30 Ekim 2022. <https://www.evrensel.net/haber/471299/italyanin-erkek-kardeslerinin-kadin-basbakani-tanri-aile-anavatan-diyen-meloni>.

Goziev, Ravshan, ve Merve Suna Özel Özcan. “AŞIRI SAĞIN YÜKSELİŞİ VE ALMANYA İÇİN ALTERNATİF PARTİSİ (AFD)”. *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi* 7, sy 21 (22 Eylül 2020): 76-89. <https://doi.org/10.34189/asbd.7.21.005>.

Hidir, Özcan. “AVRUPA’DA ‘AŞIRI SAĞ’IN DİNİ-İDEOLOJİK VE TARİHİ TEMELLERİ-KÖKENLERİ”. *Muhafazakar Düşünce Dergisi* 14, sy 53 (2018): 32.

Stratfor. “In Spain, Elections Won’t Shield Madrid from Economic and Political Headwinds”. Erişim 30 Ekim 2022. <https://worldview.stratfor.com/article/article/spain-elections-wont-shield-madrid-economic-and-political-headwinds>.

“İspanya’da aşırı sağcı Vox partisi hakkında göçmenleri hedef alan afişinden dolayı soruşturma başlatıldı”. Erişim 27 Kasım 2022. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ispanyada-asiri-sagci-vox-partisi-hakkinda-gocmenleri-hedef-alan-afisinden-dolayi-sorusturma-baslatildi/2215678>.

“National Rally | History, Members, Policies, & Platform | Britannica”. Erişim 22 Ekim 2022. <https://www.britannica.com/topic/National-Rally-France>.

Özdal, Barış, ve R. Kutay Karaca. *Diplomasi Tarihi- 2*. 1. basım. Bursa: Dora Yayınları, 2019.

“Portekiz istikrarsızlık ve düşük katılım riskiyle sandığa gidiyor”. Erişim 30 Ekim 2022. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/portekiz-istikrarsizlik-ve-dusuk-katilim-riskiyle-sandiga-gidiyor/2487869>.

Statista. “Presidential Election: Electoral Movements Supporting Zemmour in France 2021”. Erişim 29 Ekim 2022. <https://www.statista.com/statistics/1276853/electoral-movements-supporting-eric-zemmour-presidential-elections-france/>.

Samur, Hakan. “Avrupa’daki İslamofobinin ‘Avrupalı’ Sebepleri”. *MUKADDİME* 7, sy 2 (07 Ekim 2016). <https://doi.org/10.19059/mukaddime.88976>.

Shiraliyev, Museyib. “KEY DETERMINANTS OF THE RISE OF RADICAL RIGHT PARTIES IN EUROPE”. *SDE Akademi Dergisi* 2, sy 6 (30 Eylül 2022): 20.

“Terrorist attacks in the EU 2021 | Statista”. Erişim 24 Aralık 2022. <https://www.statista.com/statistics/746562/number-of-arrested-terror-suspects-in-the-european-union-eu/>.

“Twitter, André Ventura’nın hesabını geri yükler - The Portugal News”. Erişim 27 Kasım 2022. <https://www.theportugalnews.com/tr/haberler/2022-02-25/twitter-andre-venturann-hesabn-geri-yukler/65490>.

“UKIP | United Kingdom Independence Party”. Erişim 22 Ekim 2022. <https://www.ukip.org/>.

“Uluslararası Politika Akademisi – (UPA) – 2019 İSPANYA GENEL SEÇİMLERİ: KAPSAMLI BİR ANALİZ”. Erişim 30 Ekim 2022. <http://politikaakademisi.org/2019/04/29/2019-ispanya-genel-secimleri-kapsamli-bir-analiz/>.